

GRUDA

VSEBINA ZVEZKA 4.

RADIOVOJ PETERLIN - PETRUŠKA: Majnik. — MILAN KAŠANIN: Prikazni. — DR. I. LAH: Kmetstvo. — INŽ. I. JELAČIN: O kontrolni molži. — GUSTAV STRNIŠA: Pijva solnce. — DR. IGOR ROSINA: Ideološki prispevki. — GUSTAV STRNIŠA: Slovo. — JANŽE: Ali smo kot samostojna slovenska organizacija protidržavni? — GUSTAV STRNIŠA: Večer na Bledu. — ING. I. ZAPLOTNIK: Zakaj z doma? — GUSTAV STRNIŠA: Rosa pada. — Občni zbor „Zveze slovenskih zadrug“. — KOTICEK ZA DEKLETA. — MANO: Kmetška žena v Srbiji. — ORGANIZACIJA. — Poročilo o rednem občnem zboru Zveze društev kmetških fantov in deklet. — ZA ZABAVO IN SMEH. Čudežne prigode in potovanja lažnjivega Kljukca. — Rešitev ugank. — Spomenik. — Križanka. — Posetnica.

Celoletna naročnina „Grude“ znaša Din 30.—. Za dijake in vojake Din 20.—.
V podrobni prodaji stane „Gruda“ Din 3.—.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: Ljubljana, Selenburgova ul. 7/II. — Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača. — Urejuje: Uredniški odbor. — Odgovarja: dr. Janže Novak.

Poravnajte naročnino!

Z odlašanjem delate „Grudi“ sitnosti in stroške. Če vam je list ljub, storite napram njemu svojo dolžnost. Uspeh „Grude“ je odvisen tudi od vaše vestnosti.

NAJBOLJŠI

v materialu
in
lepih opre mah
so edino

GRITZNER in ADLER

živalni stroji in kolesa, za dom in obrt, pletilni švicerski stroj DUBIED, pisalni URANIA.

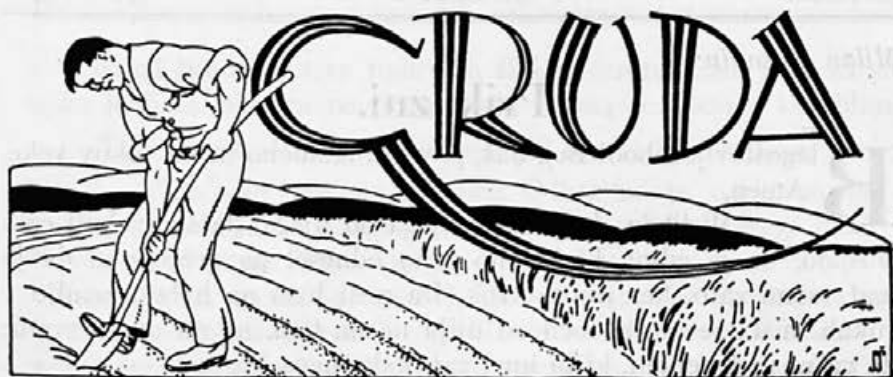
Ugodni plačilni pogoji - pouk brez plačena samo pri

Josip Petelinc
Ljubljana.

Modni kangarn
sportni ševjot
za fine obleke.

Veljika izbira,
ugodne cene.

R. MIKLAUČ - PRI ŠKOFU
Ljubljana.

VII

MISEČNIK
ZA LJUDSKO
PROSVEITO

56

Radivoj Peterlin - Petruška:

Majnik.

Prišli so pomladanski dnevi
k nam v goste spet za kratek čas,
zorane njive in posevi
obkrožajo trg, mesto, vas.

Razpel svoj šotor je zeleni
že gozd na griču za vasjo
in v njega senci zaželjeni
spet drobne pličice pojo.

In pod oblaki odletela
na sever že je divja gos
in kukavica je zapela,
že šeta z ženko črni kos.

Skrjanček kar obstal je v zraku:
pod njim že žito valovi,
trepeče v njega tihem mraku
glas prepelice — pet pedi.

Vse praznično je, vse je v cvetju,
vse poje, vriska, žvrgoli,
srcé pa v tajnostnem zavzetju
živeti radost si želi.

In ko temà polje objame
in vzide luna nad vasjo,
se fantje primejo za rame,
ljubezni pesem zapoje.

In kadar pride polnoč mrka
in tiho že je v kamricah,
na okno kdo tu, tam potrka,
„Kdo je?“ zaslliši glasek plah.

Odpre se okno, šepetanje,
objem, poljubi, rok trepet...
Ah, saj so to maldostne sanje,
saj to je majniški polet! —

Milan Kašanin:

Prikazni.

Blagoslovljen bodi Bog naš, povsod, resnično in na vekov veke.
Amen.

Mislil je, da ga ni večjega od njega, da se ga boji celó Gospod, da je edini, ki je ono ženo odnesel na groblje in da je nad vsemi zato, ker nima otrok. Da nosi hišo na hrbtu, zemljo v rokah in da se ne bo ločil od njiju ne na tem, ne na onem svetu; da ga ni pod nebom, ki bi imel raj, kakršnega ima on, —

Nikola Bika pri Cerkvi.

On ima, pravi, pleča, on ima postavo; v celi župniji ga ni, ki bi bil pred njim po bogastvu. Svoj razum lahko razdeli stotim bulkvarjem in še mu ga ostane več kot vsakemu drugemu. Kaj je vse doprinesel v desetih letih! Kakšno slavo je dosegel pod starost! Svojih dvanajst jutrov zemlje je dvignil na petdeset, obnovil je vinograd, prizidal dom; oblekel je suktnjo in obul rumene čevlje, nataknil si je zlat prstan; dosegel je, da se masti in pije v samem svetem postu, pripravil si je smrten pokrov in naročil mrtvaško krsto, kakršne nima kralj, določil je, naj mu ob smrti zvone najsvেčaneje.

Vse je dosegel, vse. Le svoji duši ni vedel konca.

Na dan svetih mučencev je šel pod noč v svojo klet, da si natoči vina za večerjo, zjutraj pa so ga našli ob križu nezavestnega. Vse steklenice je razbil, ves je bil povaljan. Kapo, palico in ključce je med potom izgubil, ne da bi vedel ne kdaj, ne kje: ko so ga dvignili, je bil ves zmeden, bledega lica, praznih in rdečih oči, pogleda blodnega.

Videl je zlo. Da je bil privid, da je bila prevara, da se mu je zdelo samo radi megle in teme, ne bi bil padel in se brez potrebe izpostavil sramoti. Toda srečal je — ne duha in ne nečistega, — srečal je mrtveca, ki je radi njega vstal iz groba.

Ni bil pijan, s tem se ne izgovarja! Ni mu do laži! Resnično ga je videl. Kako naj bi bil pijan, ko se vsega tako jasno spominja, ko tako živo pripoveduje!

Od jutra so že sedeli sosedje na klopi v kamri in ga poslušali. Odkritih glav, dolgolasi, so krčili vratove v bele kožuhe; naslonjeni na svoje palice so začudeno strmeli. Zdi se jim, da se je vrnil med nje z drugega sveta. Zunaj se nad vlažnimi polji veseli solnce, se šali veter, pod nebom se podè oblaki, on pa sedi poloblečen na nizki postelji, noge mu vise k tlom, glava na prsi. Dolnja ustnica je razpočena, lasje razmršeni, obrvi prikrivajo zmedene poglede, a

siva dolga brada, skriva nabrekle žile na vratu. Celo tisti, ki so z njim jedli in pili, ga ne prepoznajo — saj se obnaša kot blazen.

Tiho in zanešeno pripoveduje, pri tem drhti kot šiba. —

— Vino sem nesel iz zidanice. Odkar mi je ona umrla, ne pomnim, da bi bil v vinogradu, morda sem bil tam vsega dvakrat. Pijača mi ni dišala. Tisti dan pa se mi je zahotelo vina in sem šel. Sedim v kleti, sedim in razmišljam; s pestjo trem orehe, zalagam kruh in pomalem pijem. Še opazil nisem, kdaj se je zmračilo. Ko sem vstal, glej, tema! „Ej, Nikola, pomislim, kaj boš sedel! Treba bo nakrmiti živino! Natoči merico, pa se pomalem odpravi proti domu!“ Dvignem se, natočim z natega vina, ogrnem se, zaklenem dvakrat in grem. Zunaj je bila tema, tista mrka, neprijetna, in še megleno in zmrzlo po vrhu. Nekam težko sem stopal in počasi, po bregu mi je kar drselo. Na nikogar nisem mislil, nikogar nisem srečal in nič drugega nisem slišal kot udar svojih korakov. Pa ti, pred vasjo, ravno pri križu, stoji nekdo, kot da čaka name. Ne vem za gotovo, toda gleda me, kot da čaka. „Moj Bog, kdo bi le bil?“ mislim sam pri sebi. Zdi se mi znan in vendar ga ne poznam. Megla je, pa ne vidim dobro. Pristopim bliže, glej, ona je — Justina. Tam ob poti stoji, namesto križa in mi gleda v oči. Zdrznem se; nisem se ustrašil nje — njenega trdega, groznega pogleda me je bilo strah. Povesim glavo in se podvizam mimo. Tedajci občutim, kako me zadrži njena roka, baš tu, na prsih in me ne pusti dalje. Roka je hladna, mrzla kot led, zmrzniti bi moral, če me ne bi spustila. Pogledam... roke nikjer!... toda ona, Justina, je še vedno tu. „Kaj bi le bilo?“ pomislim, „moram bolje pogledati!“ Pristopim blizu k njej, res, ona je in — gola. Bila je gola, ljudje božji, čisto gola, le na glavi ji je sijal zlat ubradač. „Kaj vendar delaš tukaj, žena?“ se začudim, (da ne bi mislila, da se je bojim). „Kaj nisi v grobu? Če pa si obsojena, da tavaš po svetu, bi se bila vsaj ogrnila s kako ruto! Tako-le — brez vsega — se moreš prehladiti! Ako pa se ne bojiš bolezni, žena, pomisli, — na pride kdo mimo in te vidi tako-le — kakšna sramota bi to bila!“ Govorim in govorim, ona pa molči. Ne črhne besedice, le gleda me. Tako strašno me gleda, da mislim: po meni bo! Vidim, neko zlo se pripravlja. Začnem se umikati. Zopet me ustavi, „Stoj!“ pravi, „kam hočeš?“ „Domov“ odgovorim. „Ne moreš“ pravi, „ne moreš domov. Skoči v vodnjak, ali pa se vrni v klet in se obesi... Nikola, kaj si storil?“ „Kaj naj bi bil storil“ vprašam, „kaj?“ „Ne vprašuj, ko sam dobro veš. Bolje bo, da priznaš in me ubogaš, lažje ti bo.“ „Ničesar ti nimam priznati“, odgovarjam, „niti

mi je težko. Pusti me domov, žena. Glej, noč je.“ Odtrgam se in stopim. Pa sem se zastonj trudil, da bi se premaknil: noge so mi bile težke, vkopane kot stebri, ne zganem jih. Ona pa se nekako smehlja. „Tak si, Nikola, kot takrat, ko sem še bila pri tebi: neumen. Kam se ti mudi? Ne pobegneš od svojega zločina“. „Kakšen zločin“, vprašam in obliva me pot. „Ne vprašuj, Nikola, vsaj mene ne vprašuj, ko že davno vse vem. Že prvi dan mi je povedala Mati božja vse, toda v življenju ti nisem smela priznati, da vem. Radi o n e g a drugega... veš!... radi onega, sem tako naglo umrla, Nikola. Ne bi ti priznala nikdar, toda Mati božja me je poslala, da ti povem. Rekla mi je: „Sporoči Nikoli, da ne bo več dolgo gledal solnca, njegov konec se bliža. Toda naj ne misli, da bo umrl kot drugi ljudje. Trpel bo strašne muke in grozote in duša mu ne bo našla miru. Naj ne čaka smrti; skoči naj v vodnjak ali pa naj gre v klet in se obesi — on že ve, zakaj.“ — Čutim, kako se izgubljam, vendar odgovorim. „Ne vem, zakaj naj skočim v vodnjak, zakaj naj se obesim, o čem vendar govoriš?“ Ona pa dvigne roko in pravi: „Glej, pokažem ti sliko tistega, kar je bilo. Ali moreš gledati?“ „Zakaj ne bi mogel? (a čutim, da ne smem). Pokaži!“ Ona zamahne z desno roko proti vzhodu, in tedajoi vstane pred menoj ognjena svetloba. Odkar sem živ, nisem videl take: zažgala je nebo in zemljo, vzela mi je pogled. Padel sem — ne spominjam se dobro vsega, vendar zdi se mi, da sem takrat padel, ljudje božji.“

Še sedaj je njegov pogled neodločen, še sedaj mu drhte ustnice in prsti desne roke, po prsih pa mu kaplja pomodreli znoj. Vročica ga obvezema in zmeda, sem in tja se ziblje na nizki postelji.

„Nikola! Nikola!“ kliče ga in vleče za rokav njegov sosed Jovičko. „Kaj napletaš, za božjo voljo! — Bodi vendar pameten! Samo sanjalo se ti je! Vse tisto, se ti je le sanjalo.“

„Ne... ne! Videl sem! Videl sem, ljudje božji!“ mrmra bolj za se, nego za druge. „Pa če tudi je ne bi bil videl takrat, saj se mi je pozneje zopet prikazala — v petek ponoči. Ne vem vam povedati, kako je prišla: bilo je vetrovno, pa nisem slišal in temno, da nisem videl. Cel dan sem vozil trtje, pa sem bil truden in sem nameraval leči, čim nakrmim konje. Pred deveto jim naložim zobi in zaklenem hlev. Zelo sem zdelan, križ me boli, toda pamet mi je čista. Se med slačenjem razmišljam: „Kaj mi je bilo na mučenike? Kaj mi je bilo, da sem tako ponorel?“ Ko že ležim, začutim naenkrat kako leze neki ogenj vame in tisti hip sem že vedel, da ne bom mogel zaspati. V ustih mi je neprijetno, s težavo zajemam zrak, nekaj

me davi. Vstanem, oblečem se in pričnem hoditi po sobi, tako-le, gori in doli, od zida do zida. Vem, kaj mislim, zavedam se, kaj delam, vendar me čimdalje bolj obhaja nekakšen strah; tisto neprijetno zavijanje vetra tam zunaj mi kar nič ne ugaja. Saj ne žvižga in ne buči, kot navadno — vrišči kot vsi hudiči, hrumi kot da se bliža sodnji dan. Da bi vsaj kak petelin zapel ali da bi zalajal kak pes! Toda nič!... No, jaz se še vedno bodrim, in še na druge mislim. Bog nas varuj ognja v tem viharju! Po njem se ne bi moglo več razpoznati, kje je stala naša vas. Še pepela ne bi ostalo, še prahu ne!... Da tako je bilo: viharno, temno, jaz pa sem hodil po sobi gori in doli, ne bi vam vedel povedati, kako dolgo. Včasih sem malo sedel, tudi ne vem, kdaj. Samo to vem, da sem sedel na stolu in nekaj razmišljal, ko me je iznenada predramil glas: „Nikolaaa! Nikolaaa!“ Vsaj tako se mi je zdelo. Izprva nisem bil čisto gotov, pa sem se pritajil, da bi bolje slišal. Res, zunaj me nekdo kliče. Toda glas je prihajal iz velike daljave, nekod z vrha in čisto tanek je bil. Vstanem in pogledam skozi vrata. Bo že kak berač, ki je zgrešil mojo hišo, pa me zdaj kliče, da bi prenočil pri meni... Hej, kdo si? Kdo me tako kliče? zavpijem v noč. Nihče se ne oglasi, še odmev ne. Samo veter stoče nad menoj kot proklet. „Ne bo dobro“, pomislim, „zopet se mi blede“. Vrnem se v hišo in nadaljujem svojo hojo sem in tja po sobi. Pa ne za dolgo. Morda ni minila minuta, ko se znova oglasi: „Nikolaaa! Nikolaaa!“ „Bo že res nekdo, ki me kliče“, pomislim, „saj dobro slišim. Le kako, da on mene ne sliši?“ Pokrijem se, ogrnem kožuh, vzamem palico in nož in grem za glasom. Dolgo sem hodil, daleč ven iz vasi, vendar onega, ki je venomer klical pred menoj, nisem mogel dohiteti. „Duša božja“, pravim naposled, „kdorkoli si, odgovori mi kot bratu: Zakaj me tako kličeš? Kaj ti je in kam me vabiš?“ Molk. Ko govorim, molči, a ko molčim jaz, tedaj kliče. „Prikazen“, pomislim ves zmeden, „ne bo dobro za me“. Naglo se vrnem domov. Toda, ko sem bil na pragu, je ravno dogorevala oljenka, ki sem jo pustil na mizi. Smradu po dogorelem olju ne maram, zato se brž nagnem in utrnem žizek. In glej, prav na mestu, kjer je stala luč, stoji sedaj ona — Justina. Tema je v sobi, še prsta ne vidim pred nosom, vendar njo vidim. Ne vidim samo obrisov, vidim jo čisto dobro, jasno. Na glavi ima ruto, preko ramen šal, obuta je v črne nogavice, v roki drži bel robec — čista je in snažna in tako resna, kot da se je pravkar vrnila iz cerkve. Tiho diha, mirno in milo; rekel bi, da ni človek, temveč cvet. Nisem se je ustrašil, saj je dihala in sam sem si želel člo-

veškega diha v tej svoji samoti. Zdelo se mi je, da se v resnici čudi, ko mi je tako mehko in smehljajoč se dejala: „Glej ga, Nikolo, saj si še pokonci! Mislila sem, da že dolgo spiš.“ „Hotel sem spati“, pravim in se ne premaknem, „toda nekdo me je klical, pa sem šel gledat, kdo bi bil.“ „In kdo je bil?“ „Zapeljal me je veter“, odgovarjam; „ne vem, kdo je klical, niti odkod je prihajal glas.“ „Kako bi te mogel veter zapeljati, (zdi se mi, da me hoče karati), saj si se vedno hvalil, da dobro slišiš. Tam-le s planine, od tam te je klical glas — s pokopališča, Nikola! S pokopališča!“ „Kakšno pokopališče?“ vprašam. (Noge se mi tresejo, da komaj stojim). „Kdo naj me kliče s pokopališča, ko si ti tu?“ „Ej, Nikola, Nikola moj! Misliš li, da ničesar ne ve oni, ki zna tajiti? Toda povem ti, če res ne veš: moj oče Damjan te je klical.“ Ko je izgovorila: „moj oče Damjan“, mi je bilo, kot da me je nekdo z batom po glavi. Zdelo se mi je, da sem se zamajal, pa sem dejal: „Čuj, Justina! Delal sem od jutra do večera in težko stojim. Dajva, sediva, če ti je prav. Lažje bom govoril.“ „Lahko sedeva“, pravi in sede prva na stol, jaz pa blizu nje na posteljo. „Praviš, da me je klical Damjan? Morda. Nisem mogel spoznati njegovega glasu. Kako naj bi se bil spomnil ravno nanj?“ „Kako naj bi se bil spomnil?“ Dvignila je oči, toda ni me pogledala. „Se ne spominjaš, kaj sem ti pokazala v noči na svete mučence?“ „Ne“, pravim, „ne spominjam se, Justina. Ničesar nisem videl. Padel sem pred tisto svetlobo.“ „Padel si od svojih hudobij, ne od svetlobe, ker ti, Nikola, nosiš na svoji duši več greha, kot ga zamore nositi črna zemlja.“ „Kakšen greh?“ zašepčem in poskušam dvgniti glavo. „Kakšen greh, Justina?“ „Izvedel boš nocej. Prišla sem zato, da te opozorim, ker moram izpolniti voljo Matere božje. Takole mi je rekla: „Pojdi, Justina, k svojemu Nikoli in poglej, kaj dela. Reci mu, naj nikar in nikjer ne čaka, da se mu prikažeš še tretjič. Ker tedaj ne bo slišal Damjana, temveč onega drugega — on že ve, koga. In takrat ne bo pomoči zanj ne na tem, ne na onem svetu. Reci mu, naj skoči v vodnjak, ali pa — če mu je ljubše — naj se v kleti obesi, le gleda naj, kako. Če se odloči za vodnjak, naj si izbere globokega, da ga ljudje ne rešijo in naj skoči v svojega, da ne okuži tujih. Če bi se pa raje obesil, naj se obesi v kleti! — Tam, na levi, nad kadjo, s tisto vrvjo, ki jo rabi za žrd, kadar vozi seno. (Zakaj tako in ne drugače, bo že vedel sam). Jaz pa bom prosila Očeta s svojim preljubim Sinom, da se usmili njegove duše.“ Tole mi je naročila Mati božja, ti pa stori, kakor veš in znaš.

(Nadaljevanje sledi.)

Dr. I. Lah:

Kmetstvo.

(V spomin Jožefu Holečku † v Pragi 6. marca l. 1929.)

Vse to mu je dalo dovolj gradiva, da je spoznal slovansko narodno dušo do dna in na tej podlagi je vzrastlo njegovo globoko zasnovano delo „Narodna modrost“. Ta narodna modrost ni učenjaštvo in se ne ozira na filozofijo, ki se piše v knjigah, ampak je zajeta iz mišljenja in čustvovanja naroda, kaže nam torej, kako preprosti narod gleda na svet in življenje, kako čuti in misli, kako on sodi in presoja, kaj se mu zdi prav in neprav, v čem je njegova sreča, smisel življenja in smrti itd. Gotovo je, da je v tem oziru razlika med Čehom in Rusom, med Srbom in Poljakom in da si je vsak narod ustvaril nazore pod vplivom razmer, v katerih je živel dolga stoletja. Toda na dnu vse te narodne modrosti je vendarle nekaj skupnega, kar priča o sorodstvu slovanskih narodov in kaže nekako slovansko narodno dušo. Glavni smisel tega Holečkovega dela je, da hrani narodna duša v sebi najgloblje žive resnice, da jo moramo spoštovati in poslušati bolj nego tujo kulturo, ki jo narod odklanja prav zato, ker je pogosto v nasprotju z njegovimi zdravimi nazori. Zanimivo je, da je do istih nazorov prišel istodobno, dasi po drugi poti, veliki ruski mislec in pisatelj L. N. Tolstoj, o katerem smo v „Grudi“ lani pisali. Tolstoj se je poglobil samo v dušo ruskega naroda in v vernem ruskem kmetu-mužiku našel vzor dobrega in srečnega človeka, v kmečkem delu pa smisel pravega in zadovoljivega življenja, dočim je Holeček hotel objeti ves slovanski rod, posebno Jugoslovane, Čehe in Ruse, a prišel je do istega zaključka. To se kaže v velikem eposu „Sokolovič“, ki ga je zložil na podlagi srbskih nar. pesmi in nam kaže poturčenega junaka Sokolovića, Bosanca, ki vkljub tuji veri ohrani še vse znake slovanske duše in je pristen sin svoje zemlje. Še bolj pa se to razkriva v „Naših“. Po tem velikem delu je napisal Holeček nekako svojo življensko izpoved v „Kmetstvu“, ki je vzbudila vsled globokih misli in velikih resnic vseobče zanimanje.

Naslov češkemu delu je „Selstvi“, čemur dobro odgovarja naš izraz „kmetstvo“. „Kmetstvo“ je knjiga o vseh vprašanjih, ki se dotikajo sodobne človeške družbe. Pisatelj nam razlaga smisel in vpliv zgodovine, nastanek in razvoj izobrazbe, začetek verstva in cerkve, o družabnih oblikah življenja, o kmečkem stanu in

meščanstvu, o kristjanstvu in modernem napredku, o robstvu in svobodi itd.

Kmetstvo mu je podlaga vsega družabnega in narodnega življenja, zemlja je mati, ki nas redi, iz nje izhaja, k njej se vrača človek, srečen kdor na nji in z njo živi; naraven človek je srečen in zadovoljen; človek je z naravo zvezan s skrivnostnimi vezmi, zato je največji greh greh proti naravi, kar nam kaže naravni zakon v nas; istotako pa tudi lahkomišelnost zanemarjanje in zapuščanje grude, ki vodi v brezdomstvo. Čim bolj je človek zvezan z zemljo, bolj čuti božji zakon, ki se javlja v vesoljstvu. Zemlja pa ni stalna last človeka, ona mu je samo poverjena, da živi in vživa na nji. Zato je ne sme niti zametavati niti razmnoževati, kajti nihče ni na svetu sam, človeštvo živi v družbi, ki je bratstvo, zato imamo vsi dolžnosti do drugih, do bližnjih, do občine, države, človeštva — ker imamo vsi še neki višji cilj — ki ni od tega sveta — naše življenje ima višji namen in se zliva v vesoljstvu z večnostjo, od koder nam sije v življenje ona vseljubezen, ki jo imenujemo — Bog. Zakon ljubezni, ki je zapisan v vsako nepokvarjeno srce, vlada svet.

Nimam niti časa niti prostora, da bi obširneje navajal Holečkove nazore — a že iz tega, kar smo slišali, se vidi, da je ta slovanski mislec na koncu svojega velikega dela in globokega premišljevanja o usodi in razvoju slovanskih narodov, prišel do zaključkov, ki so vredni, da tudi mi pomislimo ob njih. Pred poldrug stoletjem je veliki francoski mislec Rousseau (Rusó) zaklical pokvarjeni človeški družbi: „Vrnimo se k naravi!“ — In ob času, ko živi moderna družba brezmišelnost življenje, ko se zavijajo mesta v oblake tovarniškega dima in leze človek v globoko osrčje zemlje iskat novih zakladov za svoje življenje, kličeta dva slovanska misleca, Tolstoj in Holeček: nazaj k zemlji, k naravi, k priprostosti, k kmetu. Resnica je, človek ne živi ne od kamna, ne od zlata, ampak od polja, ki ga redi. Nobena moderna znanost ne more nadomestiti naravnih plodov naših njiv in vrtov, in tudi nobena moderna iznajdba ne more nadomestiti lepote naših gred in poljan.

Slovanski narodi so še danes v Evropi povečini poljedelski. To je znamenje, da so še mladi in naravno zdravi, in da imajo še dovolj zemlje, ki jih redi. Rast naroda — (in slovanski narodi se ravno vsled svoje naravne sile v Evropi najbolj množe!) — povzroča, da si mora del mladega naraščaja iskati zaslužka po rud-

nikih, tovarnah in v mestih. Posebno po vojni je bil naval na mesta tako velik, da je provzročal brezposelnost. Proti temu zlu mora delovati država s pospeševanjem kmetijstva.

Kmetstvo pa je mnogo več nego kmetijstvo. Slovenska in hrvatska „Matica“ bosta letos izdala prevod velikega poljskega pisatelja Reymonda: „Kmetje“. To je obširno delo, ki nam slika način poljskega kmečkega življenja. Tako se zdi, da je ta poljski pisatelj, poleg Tolstega in Holečka tretji, ki je glasnik iste misli: kmetstva. Pri nas je bilo kmetstvo doslej večinoma stvar politike. V slovstvu je nastopal kmet večinoma kot zabavna figura, ki je s svojo preprostostjo in šegavostjo zabaval družbo. Naše t. zv. kmečke povesti so bile zabavne ali poučne, niso pa segale do dna tam, kjer leži vsa globokost in resnica življenja. Naše politične razmere so povzročile, da je mnogo trpela ljudska duša, ki jo je n. pr. še tako lepo našel njen prvi spoznavalec Val. Vodnik. Navlaka tuje kulture in tu in tam tudi t. zv. prosvete je bila pogosto v nasprotju z našo narodno dušo. Istotako se je versko čustvo izrabljalo od obeh strani tako, da je ta način „reševanja ljudskega vprašanja“ mogel le kvarno vplivati na naravni značaj našega človeka. Oni kmečki sinovi, ki so šli študirat in so postali „gospoda“, so se le preveč odtujili svojemu domu in oni, ki so odšli v mesta, so se izgubljali, odtrgani od svojih kmečkih tal. Zadnja leta se kaže nekak preobrat. Tudi meščanstvo se rado vrača nazaj v prirodo. A to je le mal znak one velike resnice, da smo vsi otroci matere zemlje in da — kakor mati — tudi ona večno dobra in lepa, vabi ljudi iz mestnih zidov in tovarniškega dima. Toda kmetstvo je več. Kmetstvo mora postati geslo našega narodnega življenja. To ne sme biti samo ljubezen do prirode in naroda, ampak zaklad naše narodne filozofije, pojmovanje življenja, vrnitev k tisti kmečki narodni duši, ki živi tisočletje zvesta svoji zemlji in je v svoji globini vir vsega našega mišljenja.

Holečkovo „Kmetstvo“ kaže, kod vodi pot naše bodočnosti v srečnejše, zdravejše in pravilnejše življenje. (Konec.)

Inž. I. Jelačin:

O kontrolni molži.

Podlaga vsaki živinoreji je izbira najboljših živali, brez česar ni misliti na kako izboljšanje in ni mogoče doseči zadovoljivih rezultatov. Brez izbire moramo ostati na enem mestu kot obcestni kamen ter gledati, kako gre življenje mimo nas za

napredkom. Cel svet gre naprej v vseh panogah gospodarstva, da si osigura obstoj, in danes še v veliko hitrejšem tempu kot kdaj prej. Tudi živinorejec mora s tem gibanjem naprej, če hoče imeti boljše, jasnejše dneve.

Prvo delo, ki se ga je treba poprijeti pri izbiri najlepšega rejnega materijala, za izboljšanje cele živinoreje je kontrolna molža. Brez kontrolne molže, brez znanja o maščobnosti mleka ni niti misliti na kako umno rejo mlečne živine.

Cilj živinorejca je doseči čim večje koristi od živine in prav nič drugega. Rediti se izplača torej le tako živino, ki da velik užitek, ki dobro izkorišča krmo. Katera krava torej bo tista, ki da velik užitek? Vsak otrok razume, da tista, ki da veliko mleka pri sorazmerni množini krme. Ali nam naše krave dajo kaj užitka se vprašamo? Na žalost je treba priznati, da večina naših krav le obremenjuje gospodarstva in ravno vsled tega se je z vso energijo treba poprijeti izboljšanja živine. Veliko je dela, dolga in ne lahka je pot in zato je treba tej panogi gospodarstva posvetiti vso pažnjo ter iti sistematično korak za korakom.

Če govorimo o izboljšanju, o ozdravljenju živinoreje moramo najpreje dobro poznati lastnosti živali, katere hočemo izboljšati. Zdravnik, ko pride k bolniku, mora najpreje vedeti kaj mu je predno mu predpiše zdravila in ukrene potrebno za izboljšanje bolnikovega zdravja. Gospodar, ki hoče izboljšati svoje gospodarstvo mora predvsem poznati lastnosti svoje zemlje, podnebja, tržne prilike okolice itd. Poznanje je podlaga vsakega nadaljnega dela in zato mora tudi živinorejec dobro poznati lastnosti svoje živine predno začne kako delo za izboljšanje, a ta vpogled v kakovost in vrednost živine daje le kontrolna molža. Gospodarja, ki ima tudi najlepšo živino ne moremo nazivati živinorejca, če ne zna povedati kaj mu njegove krave dajejo.

Človeka, ki ne zna čitati nazivamo nepismenega, stavljamo ga na najnižjo stopnjo kulture in pomiljujemo ga. Živinorejec, ki ne vodi kontrolno molžo, ki se lovi v temi neznanja je prav tako nepismen kod oni, ki ne pozna črk.

Še te sitnosti si bom nakopal, ko imam že drugega čez glavo se bo slišalo tu in tam! Vendar to ne stane toliko truda, če se enkrat na 14 dni ali vsaj enkrat na mesec izmeri trikrat na dan, zjutraj, opoldne in zvečer mleko od vsake krave in se zabeleži. Potrebno je le malo dobre volje! Ko pričnemo s kontrolno molžo prepričamo se kmalu, da smo se v svoji približni oceni motili in

smo imeli navadno steklo za briljant. Poleg pravilne ocene svojih krav nam pa kontrolna molža daje tudi podlago za pravilno krmljenje po užitku. Če ne vemo koliko mleka nam krava daje, ji ne moremo tudi označiti potrebno množino krme. Krmljenje približno, na oko je pa neracijonalno in zelo drago, ki privede do oslabelosti organizma, če je krava slabo krmljena ali od odebelenja, če slaba krava dobi veliko krme.

Storimo tudi mi že enkrat ta prvi korak k izboljšanju živinoreje, ker smo itak že med zadnjimi pa da vsaj ne bomo najzadnji.

Gustav Strniša:

Pijva solnce.

*Zlato solnce se razliva
iz blestečih gorskih čaš,
pije polje, pije njiva,
pije kmetič naš.*

*Pij dekle iz čaš ognjenih,
žarko solnce nas krepí,
saj v slepečih teh plamenih
mlada sila zakipi!*

*V dušah rože zadrhtijo —
težko cvetje globočin
in opojno zadehtijo
v žarkih bisernih planin! —*

Dr. Igor Rosina:

Ideološki prispevki.

Kmet in narod.

Mesto naslova „Kmet in narod“ bi lahko postavili naslov „Kmet je narod“, kajti ta trditev je eden temeljnih programatičnih kamnov kmetskega pokreta v Evropi. Tudi Stjepan Radić ga je kot enega najvažnejših postavil v ospredje. Da, reči smemo, da je na njem sezidal celo svojo kmetsko ideologijo.

Zanimivo je, da je prvi kmetski ideolog pri nas, brat Stjepana Radića, dr. Ante Radić od početka šel od vasi do vasi in zbiral narodne hrvatske pesmi in običaje. Istotako polaga češka agrarna republikanska stranka silno važnost na zbiranje takih in podobnih dokumentov češkega in slovaškega narodnega življenja. Če se ne motim, ima celo posebne institucije zato in je pritegnila kot taka — to je kot stranka — za zbiranje tega materiala lepo število znanstvenikov.

Ko sem govoril pred nedavnim časom o razpravi nekega našega univerzitetnega profesorja o slovenskih kmetijskih gorskih sodiščih v srednjem veku, me je takoj vprašal sosed: „Ali ni ta profesor bil bolj „agrarno“ orientiran?“ Kaka je tedaj vez med srednjeveškimi slovenskimi gorskimi pravnimi in kmetijsko ideologijo? Drugič sem zašel nezavedno v isti problem, ko sem se razgovarjal z nekim gledališkim kritikom o vprašanju — ki je svoj čas bilo zelo aktualno — ali naj slovenska gledališča vprizarjajo tuje zapadnoevropske in nemške komade, ali naj iščejo snov iz naše zemlje, okolice in miljeja. Zakaj to?

Mislil sem — in to je ena temeljnih misli, ki me je privedla v to smer — da je pri nas ta problem predvsem kulturni, podoben onemu v Rusiji pred revolucijo. Kulturno in politično so se tam cepili duhovi v dve grupi. Na eni strani takozvani zapadnjaki, na drugi strani takozvani slavjanofili. Zapadnjaki so trdili, da je vse dobro in najboljše, kar pride od zapada. Evropa jim je bil ideal, evropski tovarniški dimnik jih je pripravil do navdušenja. Na vse domače so zapadnjaki gledali od zgoraj navzdol in z zaničevanjem. Zlasti kmeta, ker ta jim je smrdel po česnu in potu, pil vodko, se brez robca usekaval in pljuval po tljih.

Slavjanofili, med nje je šteti tudi največjega ruskega pisatelja Dostojevskega, so pa vzeli tega kmeta kot ideal, čeprav je pil in pljuval in se grdo obnašal. Celo vrsto znanstvenih razprav so spisali o prvotno vsesplošni gospodarski instituciji ruskega kmeta, o takozvanem „miru“. Pravoslavje kot temeljna religija kmeta jim je sveto, batjuška car kot eden temeljev politične zavesti ruskega kmeta nedotakljiva. V zemlji, pravi Dostojevski, je nekaj sakramentalnega; od ureditve agrarnih odnošajev mu je odvisna i vzgoja i značaj i bogastvo celega naroda.

Tudi pri nas je problem približno isti. Kmetijski pokret išče samo sebe in ničesar izven sebe. O Stjepanu Radiću pravijo, da je še napake svojega naroda silno ljubil in gorje, če bi se jim kdo smejal. Zdi se mi, kakor da smo mi tu, da drobimo grudo in jo čistimo, da pridemo do plemenite kovine, ki se, skrita pod skorjo prsti in nesnage, nahaja v njej. Ta nelepa skorja je vse, kar je tujega: med to navlako spada tudi liberalizem in klerikalizem. Da spada prvi, o tem ne more biti dvoma; ali spada tudi drugi — to je življensko naše narodno vprašanje.

Videl sem že precej ogromne narodne manifestacije. Na primer po prevratu v Pragi. Toda reči moram, da ni ničesar in da

dolgo ničesar ne bo napravilo tako globokega utisa name kakor pogreb pok. Stjepana Radića. Tu sem prvič videl defilirati cel narod. Drugače se vidi vojaštvo, ali delavstvo, ali visokošolce, ali vse to zmešano, — tu sem prvič videl: narod. Od tedaj vsaj približno vem kaj je to kmetško gibanje, kam gre in kaj pomeni. Bajse se je ob desetletnici lanskega leta, ko je imela češka agrarna stranka svoj kongres videlo nekaj podobnega.

Ne more biti dvoma. V kmetu je ne samo številčno, ampak tudi čisto resno baza (podlaga) celega naroda. V Franciji poznajo kmečke domove, ki od Karla Velkega, tedaj od leta 800, niso menjali lastnika. O Slovencih ne bi čivknil niti vrabec, da ni bilo našega kmeta. Kdo se je najprej ponemčuril, če ne mesta; ko je prišel prevrat so mesta v štirih letih menjala svoje lice popolnoma. Mesto fluktuirá, od danes do jutri. V Ameriki so mesta, ki so imela pred letom ali dvema po stotisoč prebivalcev in jih imajo danes komaj desettisoč; vsakoletno skoraj je pravo preseljevanje narodov. Ne vem če je deset meščanskih rodbin v Sloveniji, ki bi mogle zaslediti meščansko čistokrvnost do četrtega kolena nazaj.

Če pa se mesta rekrutirajo z dežele, potem naj tudi tu velja primera, da jabolko ne pade daleč od drevesa. Če je jabolko dobro, ga obtrgamo za prodajo, če je slabo, ga otresemo za stiskanje; če je nagnito ga vržemo svinjam. Če pa ima drevo samo raka in so vsa drevesa zanič, potem je konec sadovnjaka. Jaz ne vem, zakaj mi pravijo, da je z našo državo vse dobro in da je samo to potrebno, da se naši natakariji in uradniki in inženirji i. t. d. naseljujejo po celi Jugoslaviji. Ti inženirji in uradniki in natakariji so zanič, če je zanič tisti, ki jih je rodil. In če bodo ob gospodarsko nevzdržnih razmerah, ko se kmečko delo napram samo naloženemu obrestovnemu kapitalu (brez ozira na vloženo delo) absolutno ne izplača, kupili meščanski kapitalisti dve tretjini vse zemlje — kakor se je to zgodilo glede celih predelov Nemčije — potem tudi „naših“ inženirjev in uradnikov ne bo. Ne bo jih iz enostavnega razloga, ker jih ne bo dal v šolo naš kmet, kakor se že danes občutno opazuje. Potem bomo res narod hlapcev in dekel z inteligenco, katera ne bo po ničemur slovenska. Razven tega pa za človeka sploh ni vseeno ali je rojen iz svobodnega človeka ali iz najemnika; ali na svojem kosu zemlje ali na predmestnem trotoarju.

Zato je pri nas kmetško vprašanje narodno vprašanje, glavno vprašanje njegovega obstoja.

(Nadaljevanje sledi.)

Gustav Strniša:

Slovo.

V poljani rdeva jutro mlado,
življenje valovi,
saj diham svežost in naslado,
radostno v žilah kri kipi!

Med cvetkami grem v mladi rosi,
na prsih sije rožmarin,
smehljam se pastirci bosu,
k dala ga je za spomin.

Povila ga je s trakom zarje,
ki sije v jasnih ji očeh:
„Naj Bog te spremlja in obvaruje,
da te ne zmoti črni greh!

Moj rožmarin bo nate čakal,
moj nagelj tebi bo cvetel,
spomin bo moj za tabo plakal,
povrni skoraj se veseli!“

Smehlja se nama jutro zlato,
v solzah moj rožmarin gori:
Oj, zbogom ljubljena kmetica,
ti — pastirica mladih dni! —

Janže:

Ali smo kot samostojna slovenska organizacija protidržavni?

Na lanjskem občnem zboru se je naša Zveza odpovedala formalnemu članstvu v Zvezi jugoslovanske kmetске mladine. Dokler je bila naša Zveza član Zveze jugoslovanske kmetске mladine, ni mogla samostojno vzdrževati stikov z organizacijami kmetске mladine drugih narodov, posebno tudi ne z Zvezo slovenske kmetске mladine v Pragi. Razen te ovire pa ni imela naša Zveza od članstva v Zvezi jugoslovanske kmetске mladine ničesar, ker ta Zveza ni delala. Zato smo se članstvu odpovedali z izrečeno in povdarjeno izjavo, da bomo še nadalje sodelovali z organizacijami kmetске mladine v naši državi, posebno tudi z organizacijo kmetске mladine v Srbiji.

Ta sklep v zvezi s prijavo naše Zveze za samostojno članstvo v Zvezi slovanske kmetske mladine v Pragi je pa naletel na velik odpor srbskih tovarišev, ki so izjavili, da ne bi mogli sodelovati v mednarodnih zvezah, če se tam ne bi pojavili Srbi, Hrvati in Slovenci kot enotno državno, jugoslovansko ali S. H. S. zastopstvo.

To stališče so pa mogli srbski tovariši zavzeti le v svojem zmotnem postavljanju države nad narod. Za nje je država kot organizacija prisilnih mer najvišja in najvažnejša družabna tvorba in bi se po njihovem moralo radi nje pustiti v stran vse, tudi prirodne družabne tvorbe kot so narod, sloj, razred itd. Tako naziranje je zmotno in taka zahteva za nas Slovence nesprejemljiva. Za nas je narod kot prirodna družabna tvorba nad državo, saj si narod državo šele organizira, da služi njegovemu obstoju in napredku. Srbi so n. pr. kot narod eksistirali tudi za časa turške sile, čeprav niso imeli svoje države, že tedaj so kot narod razvijali voljo in se udeleževali, da si državo pribore, ker so jo za svoj obstanek in napredek potrebovali. Ko so si priborili dve državi (Srbijo, Črno goro) so te služile predvsem svojim državljanom pa tudi celemu srbskemu narodu v Turčiji in Avstriji, ker je cel srbski narod predvsem s pomočjo dotedanjih držav stvoril veliko državo, ki danes neposredno služi celemu srbskemu narodu.

Narod je torej več kot država. On je tisti, ki s svojo voljo hoče to organizacijo prisilnih mer in ki ima z njo v teku zgodovine več ali manj muke, več ali manj sreče.

Tudi Slovenci smo kot narod obstojali, čeprav nismo imeli svoje države. V razsulu po končani svetovni vojni so Slovenci stvorili svojo državo. Da to pridobitev očuvajo, so z aktom od 1. XII. 1918 izrazili voljo tvoriti skupno državo s Srbi in Hrvati. Ne slovenska in ne ta skupna državna organizacija pa ni več kot narod, ki je tako državo s svojo voljo in s svojo zunanjo politiko (borbo za obstoj) stvoril.

Slovenski narod danes ostaja pri samoodločbi tvoriti s Srbi in Hrvati skupno državo... Vsi razlogi, ki so Slovence napatili k tej samoodločbi, obstoje tudi še danes in bodo obstojali, kot se da predvideti, še stoletja oziroma vedno.

Slovenci smo torej absolutno za skupno državo s Srbi in Hrvati in mora biti to enkrat izven diskusije. S tem pa ni rečeno, da je ta državna organizacija več kot narod in da mi ne bi smeli kot narod imeti slovenskih kmetskih organizacij in jih reprezentirati tudi v inozemstvu. S tem države čisto nič ne prikrajšamo, še

manj pa škodimo. Mi ne moremo staviti države nad narod, ker to ne bi odgovarjalo istini. Država obstoji po volji naroda, da služi njegovemu obstoju in napredku. Po volji naroda pa obstoji v isto svrhu tudi še toliko drugih organizacij, med temi tudi naša Zveza društev kmetskih fantov in deklet, ki jo kot slovensko organizacijo lahko reprezentiramo tudi v inozemstvu, ker s tem država ni čisto nič ogrožena ali prikrajšana.

So pa mnogi, ki skušajo dokazati, da vse take organizacije, ki so organizacije slovenskega naroda, škodijo skupni državi S. H. S. Vsi ti postavljajo državo iznad naroda. Tako splošno načelo pa ne sme obveljati. Država je organizacija prisilnih mer in lahko prepove tisto organizacijo, ki državi res škoduje. Postaviti se pa na stališče, da državi škoduje vsaka slovenska organizacija — to pa bi bilo zmotno in škodljivo.

Ako torej nastopa Zveza društev kmetskih fantov in deklet kot samostojen slovenski član Zveze slovanske kmetijske mladine, ni s tem prizadejana nobena škoda naši državni misli in tudi ne naši jugoslovanski narodni misli. Mi smo ne samo za tvorbo skupne države s skupnimi močmi, temveč za stvarjenje čim več skupnih kulturnih dobrin s skupnimi močmi vseh S. H. S., ki nas bodo čim tesneje povezale v jugoslovansko narodno enoto.

Gustav Strniša:

Večer na Bledu.

Luna plava po valovih,
vesla bleste,
čolni hitijo čez zlate ceste,
ki se izgubljaajo na bregovih.

Drobne lučke iz hišic okrog
skozi drevje žare;
stražnik skrivnosti — temni otok
vabi v sredini vode. —

Gledam valovje, ki molči,
v tajne pogreza se melodije,
čujem sam — zvon potopljeni brni,
v srcu budi domišljije — —

Ing. I. Zaplotnik:

Zakaj z doma?

Pod gornjim naslovom je g. Primožič priobčil v zadnji številki „Grude“ članek, ki vsebuje nekaj misli in trditev, ki ne morejo in ne smejo ostati brez krepkega komentarja. Članek hoče biti nekak odgovor in kritika člankov g. inž. Jelačina. Dvomim, da je dosegel svoj namen.

Kaj pomaga strokovna izobrazba mlademu kmetovalcu, če jo pa v vsakdanjosti ne more s pridom izkoristiti,“ pravi g. avtor. Po mojem skromnem mnenju je strokovna izobrazba, kadar je dotičnik tudi zna izkoristiti; dokler je pa ta izobrazba tako skromna, da je niti izkoristiti ne more, pa bi najbrž zaslužila kako drugo ime. „Ker, kdor le količkaj p o b r s k a po znanstvenem kmetovanju, ... takoj spozna, da je podlaga naprednemu in modernemu poljedelstvu tehnika-stroji,“ do tega zaključka pride res dotični, ki po strokovnih knjigah samo „pobrska“ in se prestraši, ker vidi v njih naslikanih nekaj strojev. Kajti podlaga znanstvenemu kmetovanju je fiziologija rastlin in živali (to je nauk o življenskih odnošajih do svetlobe, vlage, toplote, hranilnih snovi itd.). Fiziološkim potrebam rastlin prilagodi moderno kmetijstvo obdelavo zemlje, gnojenje, plodored. Fiziologija določa način držanja domačih živali in njih prehrano. Tehnika s svojimi stroji olajšuje samo kmetu delo s tem, da mu omogoči izvršiti dela pravočasno. Stroji so samo pripomoček za lažjo dosego cilja. Uporaba strojev se izplača tem bolj, čim dražje so delavne moči, in tem prej, čim bolj so stroji zaposleni. Zato ne vsakemu malemu kmetovalcu cele zbirke strojev, pač pa naj stroje, ki jih poedinec premalo zaposli, nabavljajo skupno. Tozadevno bi se dalo povedati še prav mnogo, toda to presega okvir tega članka.

„Tudi strokovnega znanja in izobraževanja pri nas ne manjka“ pravi nadalje g. avtor. Ni mi jasno, na kakšno strokovno znanje je pri tem mislil; kajti kmetijskega strokovnega znanja je pri nas še zelo, zelo malo. Kmet ima plug, brano in koso. Pa vendar žanje tako, da rabi še srp, čeprav bi delo s koso opravil mnogo hitreje. Ne uporabi brane tedaj, kadar bi z njo lahko uničil plevel, pač pa mora marsikateri opletati njivo, če hoče žeti žito. Pusti rasti tri koruze, kjer je hrane za eno; kupuje za krmo slamo, ki je prav dobra le za gnoj itd. Zakaj vse to? Zato, ker mu manjka strokovnega znanja. Samo s pomočjo strokovnega znanja se bo delo na grudi olajšalo, izginile bodo rožnate predstave o dobrem življenju

v tujini in mestih, in stariši bodo mogli rezati otrokom boljši kruh, kot pa ga morejo rezati danes. Edino s pomočjo strokovne izobrazbe bo mogoče doseči, da bo kmet imel dober in čeden dom, primerno zemljo, polne hleve, da bo kralj, neodvisen od sveta. Da mu pomorejo do tega stanja, so poklicani vsi, ki so dobre volje. Zato sem mnenja, da bi stavek „Radoveden sem, če bi resnično toliko izpremenili kritične čase „brihtni“ in znanstveno učeni kmetovalci“ brez škode izostal.

Strinjam se s tem, da kmetstvo zasluži vse več spoštovanja. Če ga takozvana inteligenca izkazuje ali ne, je končno vseeno; kajti resnično izobražen človek se tako daleč ne bo izpozabil, da bi zaničljivo gledal na kmeta-trpina, pač pa mu bo po svoji moči in svojem znanju skušal pomagati.

Ne morem pa razumeti, zakaj bi se kmečka mladina ne mogla odtegniti novodobnemu duhu sporta, rekorderstva in časopisnih avantur. Da se odtegne temu dvomljivemu blagoslovu mest, in odtegniti se mora, če hočemo kot individualnost sploh še obstajati, je predvsem naloga šole. Rekel bi, ena najlepših in osnovnih nalog šole. Da mora biti šola v mestu in na deželi enaka, pač nihče ne zahteva. Dotičnik pa, ki hoče na deželo prenesti mestno „kulturo“ z njenim sportnorekorderskim duhom, naj dobro premisli, kakšno odgovornost pred narodom prevzema. Vemo, da šola ni vsemogočna, zavedamo pa se tudi, da naj šola pripravi mladino za življenje, resno in trudapolno življenje, pa naj bo s peresom ali z motiko v roki. Kajti vsi ne moremo biti samo nogometaši in filmske dive!

Kako naj se vcepi starišem „več ponosa in veselja“, če obupujemo že pri otrocih, mi je uganka.

Upam pa, da bo g. Primožič te besede pravilno razumel in svojo sodbo o strokovnem znanju in šolstvu malo spremenil.

Gustav Strniša:

Rosa pada.

*Tiha rosa pada na vrtove rožne:
se v molitvi cvetke klanjajo pobožne,
lilije ognjene so zaprle liste,
ko sprejele roso so deviško čiste.*

*V lilijah je duša svetega stremljenja,
v vrtnicah opojnih duša hrepenenja,
v rdečih nageljnih, vrhovih rožmarina
narodova duša — tvoja duša domovina!*

Občni zbor „Zveze slovenskih zadrug“.

Zborovanje je otvoril predsednik Zveze slovenskih zadrug g. inž. Zupančič, ki je pozdravil vse navzoče zastopnike oblasti in delegate posameznih zadrug ter nato dal besedo zadruženemu inšpektorju g. Štiblerju.

Značaj in pomen slovenskega zadružništva.

G. inšpektor Štibler je govoril o pomenu zadružništva v Sloveniji in dal v svojem govoru mnogo lepih navodil za nadaljnje delo. Rekel je:

„Kadar govore bratje Hrvatje in Srbi o zadružništvu, vedno poudarjajo, kako zdravo in močno je zadružništvo v Sloveniji. Toda ta hvala nas ne sme prevzeti, ampak moramo vseeno gledati na naše zadružništvo kritično, da ga še bolj izpopolnimo.

V Sloveniji imamo okoli 1000 zadrug, kar je za pičel milijon prebivalstva prav lepo. V teh zadrugah je včlanjenih okoli 200.000 članov. V Nemčiji imajo na 1 milijon prebivalstva le 150.000 zadrugarjev. Številke same pa niso merodajne, ampak merodajna je kvaliteta delovanja. V tem oziru moramo reči, da so naše zadruge dobre in zdrave, ker so temelji naših zadrug dobri in zdravi. Temelj našega zadružništva je namreč samopomoč, in baš zato lahko vzdrži zadružno gospodarstvo vsako konkurenco.

Kreditne zadruge so dosegle lepe uspehe, ker je njihova obrestna mera skromna. Pri nas dobe zadružniki lahko kredit po 8 procentov in to je v današnjih razmerah zlasti za kmeta silna pomoč. Opazovali pa smo tudi, da se je začelo v nekaterih zadrugah pojavljati profitarstvo, kar moramo obžalovati! Proti tej napaki se moramo boriti z vso silo. Vrnimo se nazaj k Raiffeisenu!

Pri nakupovalnih zadrugah bi bilo treba uveljaviti ročdolski sistem, t. j. sistem razdelitve dobička na člane, da vsak lahko vidi na svojih rokah korist zadruge. Danes je prenehala strankarskopolitična borba v zadružništvu, ki se je pred vojno delilo v dva zadružniška tabora. Treba se je postaviti na strogo stališče zadružniške ideje. Govornik je v glavnih obrisih očrtal bodoče delo slovenskega zadružništva. Naloga kreditnih zadrug bodi, preskrbovati kmetu cenen kredit. Agrarna banka ne more prinesiti Sloveniji posebnih koristi, kajti naše zadruge so v položaju dajati kredit po 6 do 9%, dočim je Agrarna banka v prvi vrsti ustanovljena za ostale kraje, kjer mora kmet plačevati 20, 30, 100 in celo 150 odstotne obresti. Poleg mlekarjskih in sirarskih zadrug je treba organizirati tudi zadruge, ki bodo znale pravilno vnovčiti naše sadje, slive, žito, krompir in druge pridelke. Potrebna bi bila ustanovitev pravovarstvene zadruge, ki bi nudila svojim članom-kmetom cenejšo pravno pomoč. Končno bi bila potrebna ustanovitev zadružne tovarne za stroje in gnojila. Naloga slovenskih zadrugarjev so torej izredno velike in treba bo mnogo dela, požrtvovalnosti in nesebičnosti, kajti samo na ta način se dosežajo veliki uspehi. Želi slovenskemu zadružništvu tudi v bodoče najlepših uspehov na gospodarskem polju.

Predsednik inž. Fran Zupančič se je g. inšpektorju zahvalil za dane nasvete ter izrazil željo, da bi kmetijsko ministrstvo še dalje ohranilo slovenskemu zadružništvu isto naklonjenost kakor doslej.

Poročilo načelstva in ravnateljstva.

Predsednik inž. Fran Zupančič je očrtal delo Zveze, poudarjajoč, da je nujno potrebno, da zadruge v vseh gospodarskih pridobitnih panogah obdrže svojo gibčnost in prožnost. Podčrtal je pomen organizacije inozemskega trga za naše pridelke in organizacije domače obrti in industrije. Obžaloval je, da oblastni odbor pri podporah ni upošteval članic Zveze. Upa, da bo sedaj temu partizan-skemu postopanju storjen energičen konec.

Ravnatelj g. Fran Trček je nato pojasnjeval letno poročilo Zveze, iz kate-rega posnemamo naslednje zanimivosti:

Gospodarske razmere lani niso bile ugodne. Kmetijstvo je bilo težko prizadeto po suši, pa tudi sicer so se razmere v kmetijskem gospodarstvu poslabšale, predvsem zaradi neracionalne državne gospodarske politike prejšnjih let. Zadolževanje kmetijstva narašča, sporedno pa je število prisilnih dražb doseglo nov rekord. Navzlic neugodnim razmeram pa se je naša združna organizacija tudi lani zadovoljno razvijala. Prebolela je poveljne težave. Leta 1920. je imela Zveza le 66 članic; do konca leta 1927. je število članic naraslo že na 141, koncem preteklega leta pa na 157 s 27.578 združniki. Denarni promet se je dvignil od 125 milijonov dinarjev v letu 1926. na 147 milijonov v letu 1927., lani pa celo na 245 milijonov. Tudi blagovni promet se je povečal od 53 na 59 milijonov dinarjev.

Kreditne zadruge so povsod lepo napredovale ter so si s previdnim upravljanjem dalje utrdile zaupanje. Stanje vlog pri zveznih članicah je lani naraslo od 210 na 258 milijonov dinarjev, torej za 23 odstotkov; posojila pa so narasla od 169 na 206 milijonov dinarjev. Obrestna mera za vloge je znašala 5 do 6 odstotkov, za posojila pa 6 in pol do 9 odstotkov. Blagovne zadruge so prebrodile najtežje čase, mlekarke zadruge pa so se dalje lepo razvijale in pomnožile. Le nadprodukcija, predvsem sira, jim je povzročala težkoče. Predlanskim so si ustanovile centralno zadrugo, ki pa se ni mogla dovolj uveljaviti, ker ji manjka cenen obratni kapital. Pomanjkanje sposobnosti za izdelavo prvovrstnega blaga se je občutilo zlasti lanske pomlad, ko je padla cena siru na 22 do 24 Din za trg, dočim ga letos zaradi posledic suše prodajajo po 30 do 32 Din. Zadruge so članom plačevale mleko po 1.50 do 2.25 Din za kilogram.

Po posameznih strokah je bilo koncem preteklega leta v Zvezi 60 kreditnih zadrug, 21 mlekarskih, 17 strojnih in električnih, 12 nabavnih, 10 stavbnih, 9 živinorejskih, 7 obrtniških in 21 raznih zadrug. Nad zadrugami je Zveza vršila stalno nadzorstvo. Pri 77 zadrugah je uredila knjigovodstvo, revizij pa je izvršila 81. Vloge pri Zvezi so se lani dvignile od 16.4 na 22.1 milijona dinarjev, lastno premoženje (rezervni zakladi, deleži) pa se je povečalo od 528.800 na 557.550 Din. Po odpisu investicij in malih dubioz izkazuje bilanca 28.400 Din čistega dobička. V bilanci je izkazana tudi lastna hiša „Združni dom“, ki jo je Zveza lani kupila.

Razprava.

V razpravi, ki se je vršila o posameznih točkah, je zbudilo pozornost poročilo g. Lapajneta o planinskih odborih. V te odbore so bili izvoljeni ljudje, ki nimajo vedno dovolj sposobnosti, pač pa so bili merodajni drugi, nestvarni razlogi. Ako pojde to tako naprej, še dolgo ne bomo mogli govoriti o preureditvi našega združnega gospodarstva.

Važna je bila tudi ugotovitev g. ravnatelja Trčka, da banke v Sloveniji kot zavodi glede hranilnih vlog ne igrajo skoraj nobene vloge, ker je nad dve tretjini vlog v Sloveniji vloženi pri zadrugah. Novost v slovenskem zadrugništvu so zadruge za zavarovanje živine. Ta panoga zadrugništva se vtegne še silno razviti.

Občni zbor je nato odobril poročilo ravnatelja g. Trčka glede načrta novega zadrugnega zakona, ki ga je sestavilo pet slovenskih zadrugnih strokovnjakov, nakar je sprejel še več resolucij, nanašajočih se na zadrugništvo, kakor tudi resolucijo g. Ivana Bukovca glede važnosti in potrebe ustanovitve Kmetijske zbornice.

Odobreni sta bili poročili zadrugnega revizorja g. Frana Šifrarja o poslovanju kreditnih zadrug ter poročilo revizorja g. Rožeta o delovanju in organizaciji mlekarških in sirarskih zadrug. Pri slučajnostih je delegat g. Alfonz Mencinger iz Bohinjske Bistrice predložil resolucijo, ki zahteva za uslužbence zadrug iste pravice, ki jih imajo uslužbenci privatnih podjetij, zlasti kar se tiče dokaza sposobnosti.

Poročilo o načrtu zadrugnega zakona.

Poročal na občnem zboru Zveze slovenskih zadrug 15. aprila 1929. ravnatelj Fran Trček.

Z ozirom na to, da imamo v naši državi 7 različnih zakonskih predpisov o zadrugništvu, od katerih so nekateri pomanjkljivi, drugi zelo stari, se že ves čas po vojski dela na novem zadrugnem zakonu.

Doslej so različne komisije sestavile pet načrtov, ki se ne odlikujejo po nepotrebnem formalizmu in doslednem teoretičnem doktorinarstvu. Tako je v nekaterih določeno, da morata pristopnico podpisati po dve priči, da se mora vsako četrtletje poslati sodišču imenik članov, odnosno duplikate pristopnic, da vrše državne oblasti strožji nadzor nad zadrugami, da se Zveze dele v revizijske in poslovne, da sme imeti pri zadrugi posamezen član samo po en glas, da posamezna oseba ne sme biti član dveh ali večjega števila zadrug itd. V ostalem pa načrti več ali manj izpopolnjujejo doslej pomanjkljive predpise o zadrugništvu in uvajajo obligatna nadzorstva, nudijo možnost za fuzije zadrug, izključujejo zlorabo zadrugnega imena itd.

Ker nobeden od načrtov ni popolnoma ustrežal staremu in visoko razvitemu slovenskemu zadrugništvu, je pretečeni mesec posebna komisija, ki so jo tvorili zastopniki vseh slovenskih Zadrugnih Zvez, sestavila popolnoma nov načrt, ki vpoštevata tako teoretična zadrugarska načela kakor tudi dosedanje skušnje, na podlagi katerih se slovensko zadrugništvo ne bo omejevalo, pač pa izboljšalo v ostalih pokrajinah.

Zato naj občni zbor sklene, da aplira na merodajne činitelje, da izdajo tak zakon, v katerem bodo vpoštevani gori navedeni razlogi in sprejme sledečo resolucijo:

„Občni zbor odobrava načrt zakona o gospodarskih zadrugah, ki so ga sestavili zastopniki slovenskih zadrugnih zvez in v katerem so vpoštevana tako teoretična zadrugna načela kakor tudi dosedanje bogate skušnje lepo razvitega slovenskega zadrugništva ter prosi vlado, da ta načrt vpoštevata pri končni redakciji zakona.“

Poročilo o načrtu zakona o Privilegirani agrarni banki.

Poročal na občnem zboru Zveze slovenskih zadrug ravnatelj Fr. Trček.

Potem, ko se je ponesrečil poskus z organizacijo „Direkcije za poljoprivrdni kredit“ na podlagi zakona iz leta 1925, o katerem smo poročali na občnem zboru dotičnega leta, se je dalje časa razpravljalo vprašanje, kako reformirati to organizacijo.

Dasi smo ves čas potom ustmenih in pismenih predlogov ter ob priliki raznih anket dokazovali, da je mogoče uspešno rešiti vprašanje kmetijskega kredita samo potom samopomočnega in avtonomnega združništva, izgleda, da bo snujoča se Agrarna banka plod kompromisne rešitve med samopomočnim in takozvanim državnim združništvom. Po doslej znanih podatkih bodo sodelovali pri njej s kapitalom država, državni denarni zavodi, združne zveze in zasebni denarni zavodi. Uživala bo vse državne privilegije. Kredit bo dajala posameznim kmetom direktno ali potom zadrug. Sedanja direkcija za kmetijski kredit pa se bo ukinila. Mnenja smo, da slovensko kmetijstvo ne bo imelo koristi od te banke, ker bo njen kredit predrag.

Pri sestavljanju zakona o banki nismo imeli prilike sodelovati, pač pa smo sporočili naše mnenje merodajnim činiteljem in prosili, da se nas pritegne k sodelovanju.

Ker je zadeva glasom zadnjih poročil že rešena, izražamo željo, da bi nudila banka kredit pod takimi formalnimi in stvarnimi pogoji, da se ga bo mogel tudi slovenski kmet s pridom posluževati ter predlagamo sledečo resolucijo:

„Z ozirom na to, da so dosednji poskusi z organizacijo kmetijskega kredita od zgoraj le deloma uspešni in samo začasni, odnosno, da se je doslej zlasti v srednji Evropi to vprašanje dobro rešilo potom samopomočnega in avtonomnega združništva, občni zbor predlaga:

1. Država naj z vso intenzivnostjo pospešuje prosveto kmetijskega ljudstva in vpelje na vseh kmetijskih in podobnih strokovnih šolah ter ljudskih tečajih pouk o združništvu ter varčevanju.

2. Država na z vsemi sredstvi pospešuje snovanje in poslovanje kmetijskih kreditnih in produktivnih zadrug.“

Za perilo

in drugo domačo vporabo **tkanine**
 si naroči varčna žena
 iz Češkega od tvrdke Jaroslav Marek, tkalnica,
 Bystře nad Metjuí, ker njeni res lepi izdelki so
 trpežni in pri tem ceneni. Odpošljite svoj naslov
 na **J. Mareka Jun., Ljubljana, Lepi
 pot 12** in dobili boste vzorec (zefirjev, macco,
 damastov, inletov itd.) brezplačno na vpogled.

Mano:

Kmetska žena v Srbiji.

Čeprav smo že deset let združeni v skupni državi z bratskimi Srbi, vendar je naše poznavanje srbskega kmetijskega prebivalstva kaj majhno. O Srbiknih, posebej o kmetiski ženi v Srbiji, o njeni usodi, o načinu njenega življenja pa celo nič ne vemo. Je pa gotovo zanimivo, kar piše o njej Gjorgije Žikič v srbskem koledarju „Selo“. Prinašamo na tem mestu delen prevod tega članka, da bodo Slovenke spoznale, kakšno je delo, kakšna prosveta in kakšen je družabni položaj srbske žene — kmetice.

Ona ima mnoge dolžnosti. Je požrtvovalna mati, kar potrjuje dejstvo, da rodi mnogo več otrok kot druge žene, čeprav ji manjka znanje in čas za vzgojo istih. Je domača kuharica. Ona pripravlja jedila za celo družino, ob posebnih prilikah tudi za goste in prijatelje. Poleg tega je domača tvornica za pletenje in podpletanje nogavic za svoje in celo za sorodnike. Ona je za celo državo glavni proizvajalec domačih tkanin: svilenega platna za darove, tankega in debelega bombažastega, takozvanega „vitiljaša“ in prtenega platna, platna za hlače, torbice, blazine, rjuhe, zavese, brisače. Ona tke blago za krila in bluže. Prede in tke blago za vreče in posteljne slamnike ter sukno za obleke. Pa tudi preginjala in preproge tke iz preje, ki jo je sama pripravila.

Vse to vrši strokovnjaško in umetniško. Ker svoja dela okraši, mora bitt tudi barbar. Volno in bombaž, ki ju je različno pobarvala, uporablja v različnih kombinacijah pri tkanju, pletenju in vezenju. Njeno vezenje in njeni narodni pestri izdelki so širom poznani. Poleg tega je kmetiska žena tudi šivilja vsega perila in vseh oblačil v družini.

Pri vseh teh hišnih delih ne zanemarija dela na polju. Ona je prava pomočnica svojega moža - poljedelca in ima svoja posebna poljedelska opravila.

Predvsem se bavi z gojitvijo konoplje in lanu. Ona ju ruje, suši, moči, vlači in prede. Mož ji pri tem delu pomaga samo s tem, da poorje njivo.

Doma je žena vrtnarica in cvetličarka. Mož tudi tu zemljo le pripravi, vse drugo je njeno delo. V jeseni pripravi žena bogato zimnico: svoje pridelke suši, kisa, konzervira itd.

Tudi v živinoreji ima kmetiska žena svoje posebne dolžnosti. Reja svinj za domačo rabo in perutninarstvo je izključno le njena skrb. Njena je dolžnost, da krmi, neguje in vzdržuje vseh vrst perutnino. Včasih je sploh vsa domača živina prepuščena njeni brigi.

Toliko je teh ženinih dolžnosti, da ji včasih primanjkuje časa in mora delati tudi takrat, ko vsi drugi že počivajo. Zato so na kmetih tako razširjeni običaji kot: preje, „sedeljke“, tlaka, posela i. t. d., kjer žene ponoči dovršujejo to, za kar jim po dnevi primanjkuje časa.

Kakšna je prosveta poljedelske žene? Kakor je kmetska žena zapostavljena v pravnem in družabnem položaju, tako je tudi glede prosvete na nizki stopnji. Do nedavna srbska ženska deca ni bila primorana pohajati ljudsko šolo. Vso vzgojo in vso prosveto dobi kmetska deklica doma — v družini. Ker pa ji dom ne more nuditi pismenosti in izobrazbe, zato skoro nimamo pismenih žen. Med ženami, nad štirideset let starimi, pa gotovo ni niti ene pismene. Na splošno je med sto ženami morda komaj deset takih, ki znajo čitati in pisati. Šele, od kar je po zakonu uvedena splošna šolska obveznost za otroke obeh spolov, je v tem pogledu malo bolje. Vendar se vpliv šole na odrasle žene malo pozna. Čim zapusti deklica šolo, odpade tudi vsako praktično uporabljanje tistega, kar se je naučila v šoli. Ne čita več, ne piše, in sčasoma pozabi še to, kar je nekdaj znala. Lahko rečemo, da je srbska kmetska žena, kar se tiče izobrazbe, na najnižji stopnji v celi državi. Zato tudi ne more izpolnjevati dolžnosti kot mati tako, kot bi morda rada. Le v majhni meri lahko vpliva na telesno vzgojo svojih otrok, v duševnem oziru pa skoraj nikakor ne more vplivati. Za moralno vzgojo je merodajno to, kar se po tradiciji razume pod izreki: „To se spodobi“ in „To se ne spodobi“. Kmetska žena smatra celo porod za nekaj tajnostnega in nikakor ne želi, da bi ji kdorkoli v njenih težavah kakorkoli pomagal. Za domačo živino se v takih slučajih pripravi boljša hrana, ležišče in nega, dovoli se več odmora, — žena pa dela do zadnjega dneva, čestokrat rodi kar na njivi, uživa navadno hrano in leži med porodom in še potem na tleh in ne v postelji. — Zato je na kmetih toliko porodov zvezanih s smrtjo matere ali otroka in iznosi umrljivost malih otrok 50%.

Ali imajo društvene ustanove kak vpliv na kmetsko ženo?

Razen šole se žena za svojo izobrazbo ne poslužuje nobene druge ustanove. Mož ima celo svoje življenje priliko za stike z raznimi privatnimi, državnimi in društvenimi ustanovami in osebami, zato lahko svojo izobrazbo še po dovršeni osnovni šoli dopolni. Mož mora k vojakom, nastopi večkrat pred predstavniki občine, sreza in države, obiskuje gostilne in javne lokale, se udeležuje raznih svečanosti, predavanj in političnih zborovanj, razgovarja z raznimi političnimi prvaki v vasi in mestu ter je čestokrat v zvezi z ministrstvi in parlamentom. Na ta način se pomnožuje njegova izobrazba, navadi se reda in vljudnosti, dovoljeno mu je, da izraža svoje mišljenje, da brani ali napada, da agitira in sodeluje, da se duševno in moralno izpopolnjuje. Ženi je to nemogoče. Ona ne služi v vojski, niti ima stike z oblastjo, niti sme v gostilne, ne obiskuje predavanj in zborovanj, nima volilne pravice in ne more sodelovati pri volitvah in agitaciji. Ves njen delokrog je omejen samo na dom. Osnovna šola ji nudi premalo za življenje. Le redkokje se na šoli uče ženskih ročnih del in gospodinjstva, kar je vendar za ženo neobhodno potrebno. Za njeno nadaljno izobrazbo se ne stori ničesar. Čeprav bi bile potrebne gospodinjske šole, vsaj v vsakem okraju po ena, kjer bi se deklice učile tudi vsega onega, česar jim ljudska šola ne nudi, imamo teh šol manj nego je prstov na eni roki. Lansko leto (1928) je bilo prirejenih 15 gospodinjskih tečajev, katere je posečalo 1200 kmetskih deklic. To je mizerno in malenkostno. Od desetisoč žen so dovršile

gospodinski tečaj komaj tri iz vsakega okraja. Državni proračun dovoljuje za gospodnske šole samo pol milijona dinarjev, kar je naravnost sramotno, če pomslimo, da je predvidena za policijske pse dvakrat večja svota.

Organizacija

Poročilo.

o rednem občnem zboru Zveze društev kmetских fantov in deklet, ki se je vršil v nedeljo dne 2. VI. 1929 v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7.

Občni zbor je bil razmeroma dobro obiskan. Po svojih delegatih so se udeležila občnega zbora sledeča društva: Št. Jurij ob Ščavnici, Št. Jurij ob Taboru, Orlavas, Dramlje, Maribor, Notranje Gorice, Tomišelj, Dobropolje, Št. Rupert, Želimlje, Vače, Beričevo in Medvode.

Po odobritvi zapisnika zadnjega občnega zbora so podali poročila poslevodeči podpredsednik, tajnik in blagajnik. Na podlagi poročila podpredsednika je bilo sklenjeno, da se v prihodnjem letu pristopi k organizaciji pododborov v Novem mestu, Brežicah, Celju, Mariboru in Ptuju. Poleg delegatov, ki jih izvoli v širši odbor vsako društvo, naj društvo izbere iz vrst mladih inteligentov v enem izmed gornjih mest tudi namestnika, ki naj kot pokrovitelj skrbi posebno za dotično društvo. Na ta način naj skuša novi odbor pritegniti k stvarnemu delu na vasi čimveč mlade inteligence iz mest. Podčrtano je bilo ponovno, naj skušajo društva vsem potrebam vasi zadostiti s sredstvi, ki so na razpolago na vasi in naj ne računajo samo na pomoč iz mesta. Društva morajo delati na lastno pobudo in ne čakati na drezanje centrale. Naša društva so le tedaj nekaj vredna, če žive iz lastne sile. Mi smo kmetški pokret — gibati se mora torej iz lastne sile in potrebe sam kmet.

Iz tajniškega poročila je bilo posneti, da je bilo v preteklem letu ustanovljenih 11 novih društev in da se pripravlja ustanovitev 5 novih društev. Ugotovilo se je, da naša društva ne skrbe za naraščaj, vsled česar hitro postarajo in izgube potrebno gibčnost in sposobnost za delo. Za pritegnitev naraščaja so primerni tambu-

raški odseki, katerih ustanovitev se priporoča vsem društvom. Radio odseki se v gmotnem pogledu ne obnesejo. Vendar je društvo dolžno žrtvovati nekaj za radio kot izvrstno prosvetno sredstvo in prirejati radio sestanke brez obvezne vstopnine. Z dramatiko in predavanji so društva s pomočjo Zveze dosegla lepe uspehe. Šivalni in prikrojevalni ter gospodarski tečaji so se izvrstno obnesli. Pozdravljen je bil predlog, naj bo delo naših društev pozimi organizirano v obliki tečajev, tako da bodo ti tečaji za člane nižja kmetijska šola. Kot predavatelje je pritegniti učitelje, duhovščino in izobražene kmete in trgovce iz vasi oziroma občine. Zveza more le izjemoma pomagati. Predlog, naj se uvede naraščajske odseke šoloobvezne mladine je bil odkazan odseku za spremembo pravil.

Iz blagajniškega poročila je bilo posneti, da gmotno stanje Zveze ni ugodno. Opustilo se je vzdrževanje posebnih lokalov in plačanega tajnika, dokler se v tem pogledu razmere ne spremenijo.

Na predlog nadzornega odbora je občni zbor soglasno podelil staremu odboru in blagajniku razrešnico.

Nato je bil ponovno soglasno izvoljen stari odbor pod predsedstvom Jože Blaža iz Tomačevega. Poslevodeča podpredsednika sta ostala v Ljubljani Dr. Janže Novak, v Mariboru Dr. Igor Rosina. Člani: Jože Kramar, D. Š., Franc Kafol, ing. Jelačin, ing. Zaplotnik in Viktor Maček. V širši odbor pridejo poleg gornjih še delegati posameznih društev in pokrovitelji - namestniki, ki jih bo kooptiral odbor v sporazumu s posameznimi društvi. Iz teh se bodo sestavili tudi pododbori.

Nato je sledil referat ravnatelja Zveze slovenskih zadrug g. Trčka o nalogah mladine v združnem gibanju. Temeljito poročilo je dalo pobudo delegatom, da se bodo v bodoče še bolj zanimali za naše združništvo.

Veliko pozornost in izčrpno debato je povzročil referat g. Dr. Rosine o katoliški akciji v Sloveniji. Stališče do te akcije je zavzel občni zbor s sledečo resolucijo:

Povodom nameravane organizacije kat. akcije v Sloveniji ugotavlja občni zbor Zveze d. k. f. i. d. ponovno, da smo prosvetna organizacija, ki stoji na načelu pozitivnega krščanstva. Dalje ugotavlja, da je ta organizacija že dosedaj vedno udeleževala krščanska načela in udeleževanje istih pospeševala tudi pri svojih poedinih članih, da je torej vršila in vrši katoliško akcijo. Kljub temu pa smatra občni zbor, da se Zveza ne more pri sedanjih razmerah kot celota podrediti organizirani katoliški akciji, ker

1. bi s tem izgubila na potrebni samostojnosti, ki ji je potrebna kot demokratični ljudski ustanovi, predvsem pa tudi kot kmetijski borbeni organizaciji, ki mora samostojno presoјati vse društvene pojave torej tudi gospodarsko in politično udeјstvovanje duhovščine, pod čigar stvarnim in formelnim vodstvom bi imela stati katoliška akcija.

2. ker zaenkrat vsled zadobljenih izkušenj ne moremo zaupati večini slovenske duhovščine, da bi mogla izvajati katoliško akcijo nepristrano in v onem duhu, kot si jo zamišlja najvišji glavar katoliške cerkve.

Kjerkoli pa bodo Zveza in njena društva srečala dušnega pastirja, polnega ljubezni do bližnjega, brez oblastvenosti, maščevalnosti in enostranske zaslepljenosti — povsod tam bodo Zveza in njena društva z veseljem sodelovala z njim za cilje katoliške akcije, kakor jih je postavil njen visoki započetaknik.

Želimo pa in upamo, da se bodo čimprej razmere med našim slovenskim klerom, ki nas sedaj silijo zavzeti tako stališče, spremenile tako, da nam bo omogočeno sodelovanje brez pridržkov.

Smatrajoč, da edino tako naše stališče resničnemu krščanstvu popolnoma odgovarja, se pa že v naprej odločno zavarujemo proti običajnemu očitku brezverstva in proticerkvenosti.

Ta resolucija je bila soglasno sprejeta in odboru naročeno, da jo priobči prevzvišenim: g. knezoškofu v Ljubljani in g. škofu v Mariboru, kakor tudi njihovim pomočnikom.

S tem je bil občni zbor na splošno zadovoljstvo končan in so delegati odšli ogledat ljubljanski velesejem.

Dramlje: Društvo kmetijskih fantov in deklet „Detelja“ v Dramljah je imelo dne 5. maja t. l. v svojem društvenem lokalu članski sestanek, katerega se je udeležilo 35 članov. Dnevni red tega sestanka je bil zelo pester. Najprej se je soglasno odobril zapisnik zadnjega občnega zbora, nato se je razpravljalo o gostovanju bratskega društva v Sentjurju ob Ščavnici. Z navdušenjem je bil sprejet ta predlog, ker je bila splošna želja, da se navežejo čim ožji stiki z brati iz Prlekije. Sklepalo se je nadalje o izletu v Št. Jurij ob juž. žel. v tamkajšno kmetijsko šolo. Na ta izlet smo povabili d. k. f. i. d. „Zimzelen“ v Orli vasi.

Po poldrugournem razpravljanju je predsednik s pozivom, da naj se člani drže točnosti in reda, zaključil dobro uspeli članski sestanek.

V nedeljo, dne 12. maja t. l. je društvo k. f. i. d. „Detelja“ v Dramljah priredilo, kakor je bilo na članskem sestanku sklenjeno, peš izlet na kmetijsko šolo v Št. Jurij. Kljub neugodnemu vremenu se je tega izleta udeležilo lepo število članov.

V kmetijski šoli je g. ing. Koprivšek izletnike ljubeznivo sprejel, jim razkazal vse vzorno urejene naprave in pri vsaki stvari dal vsa potrebna pojasnila.

Po izvršenem ogledu so bili izletniki v zavodu prav po bratovsko poglašeni. Oglasila se je tudi naša lepa narodna pesem in prekmalu je napočil čas ločitve. Veselih obrazov in razigrane volje so se člani podali na svoje domove. Gospodu ing. Koprivšku, ki je člane še pospremil precejšnji kos poti, so izletniki na razpotju segli v roko s hvaležnostjo in obenem z željo, da se večkrat snidejo na sličnih izletih in prireditvah.

Članstvo našega društva v Št. Juriju ob Ščavnici.

ČUDEŽNE PRIGODE IN POTOVANJA LAŽNJIVEGA KLUKCA.

Nemški spisal G. A. Bürger. — Prevel: M. K.

(Dalje in konec.)

III.

Vkljub vsej moji hrabrosti in prebrisanosti, vkljub moji in mojega konja hitrosti, spretnosti in krepkosti, se mi v turški vojni ni godilo tako, kot bi si

želel. Bli sem celo tako nesrečen, da so me sovražniki užugali in postal sem vojni ujetnik. Še hujše pa je bilo to, da so me prodali kot sužnja, kar je pri Turkih še sedaj običajno.

V tem ponižanem stanu ni bilo moje dnevno opravilo samo trdo in težavno, ampak tudi zelo čudno in ozlovoljujoče. Moral sem namreč gnati vsako jutro na pašo sultanove čebele, jih tamkaj ves dan čuvati in jih proti večeru vračati zopet v panje. Nekega večera sem pogršil eno čebelico. Pogledal sem okrog sebe in opazil, da sta jo napadla dva medveda in jo hotela raztrgati, da bi se polastila medu, ki ga je bila živalica nabrala. V tem trenutku nisem imel v rokah ničesar orožju podobnega razen srebrne sekire, ki je znak sultanovih vrtnarjev in poljskih delavcev. Vrgel sem torej to sekirico proti medvedoma zgolj v nameri, da bi ju prepodil. Ubogo čebelico sem sicer oprostil neljubih napadalcev, toda radi nesrečnega in premočnega zamaha, je letela sekira v višave, dokler ni padla na luno. Kako bi jo dobil doli? S katero lestvo na zemlji bi jo dosegel?

Spomnil sem se, da zraste turški fižol zelo hitro in čudovito visoko. Brž sem torej vsadil en tak fižol, ki je resnično zrastel in se ovil okoli luninega roga. Potolažen sem plezal po njem proti mesecu, kamor sem tudi srečno prispel. Precej trudapolno je bilo najti sekiro, kajti na luni se svetijo vse reči tako, kot srebro. Končno sem jo vendar našel na kupu plev in rezanice.

Hotel sem se vrniti, pa gorje! Solnčna vročina je medtem, ko sem hodil po luni, posušila moj fižol tako, da se po njem nikakor nisem mogel spustiti zopet na zemeljska tla. Kaj je bilo storiti? Spletel sem iz rezanice vrv, kolikor dolgo sem mogel, jo pritrdil na enega izmed luninih rogov in se spustil doli. Z desno roko sem se čvrsto držal, v levi pa sem vihtel sekiro. Kakor hitro sem zdrčal par metrov po vrvi, sem odsekal nad seboj nepotreben kos in ga spodaj zopet privezal, da bi vrv segla do zemlje. To ponavljajoče se odsekavanje in privezovanje pa je vrv prav tako malo izboljšalo, kot me je malo rabilo sultanovo posestvo.

Bil sem menda še par milj od zemlje, gori med oblaki, ko se je naenkrat strgala vrv in padel sem s tako silo na zemeljska tla, da sem bil nekaj časa popolnoma omamljen. Ker sem bil težak in ker sem padel iz take višine, se je v zemljo napravila luknja, globoka najmanj 20 metrov. Ko sem si malo opomogel, nisem vedel, kako bi prišel iz te luknje. Pa v sili pride vse prav! S svojimi nohti, katere sem pustil rasti že 40 let, sem si izkopal nekakšne stopnjice in se tako srečno spravil na dan.

Izpametovan radi težavnega izkustva, sem se nato lotil posla, da bi se iznebil medvedov, ki so tako radi zalezovali moje čebelice in z medom napolnjene panje. Namazal sem oje nekega voza z medom in ponoči nedaleč odtod legel v zasedo. Nisem se motil! Vonj po medu je privabil k vozu velikanskega medveda, ki je začel, spredaj ob osti ojesa, tako hlastno lizati med, da se je kmalu zlizal na oje, ki so mu predrle goltanec, želodec in trebuh, ter se prikazale, na zadnjem koncu medvedovega telesa, na dan. Ko je kosmatinec tako obvisel na ojesu, sem stekel k njemu in zataknil v luknjo na koncu ojesa, klin, da zverina ni mogla nazaj.

Drugo jutro se je tam mimo izprehajal sultan. Ko je videl, na kako lep način sem ujel medveda, se je tako smejal, da ga je skoro razneslo.

Rešitev ugank priobčenih v 3. številki „Grude“.

(Rešitev je v 4. številki radi pomanjkanja prostora izostala. Op. Ured.)

1. Zlogovnica.

Zlogovnica je bila res zelo težka kakor so se nekateri naši prijatelji izrazili, zato tudi nismo dobili nobene pravilne rešitve in bi bila priobčitev rešitve samo potrata prostora, ki nam itak primanjkuje.

2. Številnica.

Številnico je sestavil naš marljivi sotrudnik tov. Kešlok.

Amalija, nedelja, tovariš, omara, norec, alpe, škarje, Karol, Emavs, Rotija, cesar.

V prvi vrsti navzdol dobiš ime pesnika: Antona Aškerc, in v tretji vrsti navzgor pa njegovo delo „Stara pravda“.

Pravilno so rešili številnico:

Križnar Nikolaj, dijak, Kranj; Kronovšk Amalija, Orla vas; Vidovitz Ivan, dijak, Maribor-Poljčane; Žubčič Karel, dijak, Sv. Pavel pri Preboldu.

Rešitev ugank priobčenih v 4. številki „Grude“:**2. Demant.**

N, sod, kovač, maček, lan. n: V srednji navpični vrsti se čita ime pisatelja: Novačan, v srednji vodoravni pa ime njegovega dela: Naša vas.

3. Črkovnica:

1. G, 2. Urh, 3. sluga, 4. lda, 5. a, 6. kis, 7. sokol, 8. Ema, 9. e, 10. sto, 11. mesto, 12. oko, 13. i, 14. tla, 15. plima, 16. osa, 17. t. Imena listov: Gruda i Kmetški list.

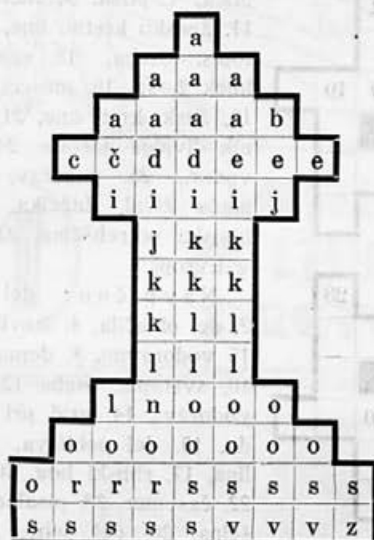
Pri nakupu vsakovrstne kuhinjske posode in vsega v železninarsko stroko spadajočega blaga, kakor tudi priznajo najboljših strojev in orodja za poljedelstvo in obrt se priporoča najstarejša tvrdka te stroke

Schneider & Verovšek
trgovina z železnino in vsakovrstnih strojev
v Ljubljani, Dunajska cesta 16.

Kdo bo prav rešil?

1. Spomenik.

(Sestavil Kešlok.)

Besede pomenijo:

- soglasnik
- tekočina
- dan
- znana planinska vas
- ptič
- posoda
- del glave
- moško krstno ime
- žuželka
- ptič
- žensko krstno ime
- pokrajina Jugoslavije
- vinski kraj v Sloveniji

V srednji vrsti čitaš ime rano umrlega slov. pesnika.

Radiotehnika**Tone Poljšak**

Ljubljana, Aleksandrova cesta 5

Društva in gostilničarji! Najboljši uspeh za vas 'e, če si postavite dober radioaparat. Tak aparat Vam mora v največji jakosti prinesiti v zvočnik vse evropske postaje, ne sme imeti baterij in mora biti tak, da Vam ne morejo pregoreti žarnice. Oglejte si ga pri gornji tvrdki in zahtevajte ponudbe.

„PLANINKA“

ZDRAVILNI ČAJ

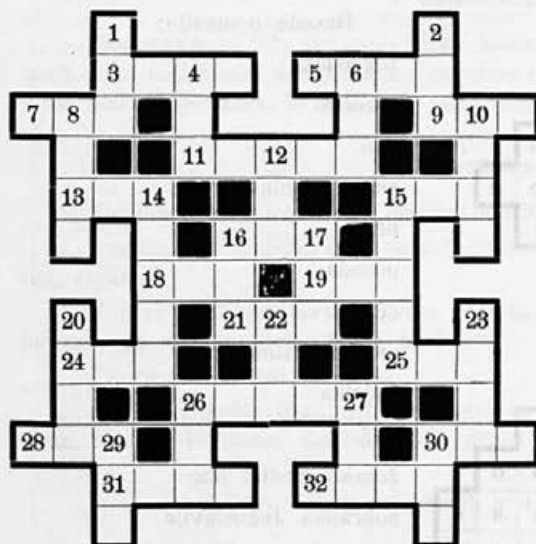
prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokračne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izbornu učinkuje pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „Planinka“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plombiranih paketih po Din 20— z napisom proizvajalec:

LEKARNA MR. LEO BAHOVEC LJUBLJANA
Kongresni trg

2. Križanka.

(Sestavil Zubčić Karel.)

Besede pomenijo: vodoravno: 3. ptica, 5. nočna ptica, 7. ptica, 9. član družine, 11. žensko krstno ime, 13. svetopis. oseba, 15. osebni zaimek ž. sp, 16. mesec, 18. oče, 19. žnsk. krst. ime, 21. pripadnik divjega naroda, 24. kot 18 vodor., 25. pozdrav, 26. domača žival, žuželka, 30. kuhinjska potrebščina, 32. vulkan v Evropi.

Navpično: del obraza, 2. del oblačila, 4. število, 6. kot 15 vodoravno, 8. domača žival, 10. svetopis. oseba 12. kot 19. vodorav., 14. grič pri Beogradu, 15. del pohištva, 16. rastlina, 17. rimski bog, 20. planet, 22. časomer, 23. pisalna potrebščina, 26. del sobe, 27. glas, 29. žensko krst. ime, 30. ribiško orodje.

3. Posetnica.

(Sestavil tov. Kešlok.)

**Dr. An. Nudvak
Žiri**

Kaj je mož po poklicu?

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Pozor: Prostori Zveze društev K. i. in d. ter uredništvo in upravništvo „Grude“ se nahajajo sedaj v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7 v hiši „Ekonom“ in „Kmetškega lista“. Tajnik bo strankam na razpolago po možnosti vsak delavnik od 11. do 12. ure.

Glasilo Zveze društev kmetaskih fantov in deklet v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani. Odgovoren Dr. Janže Novak. — J. Blasnika nasl. v Ljubljani. Za tiskarno odgovoren Janez Vehar.

Dobro kupite

nogavice, rokavice, kravate, srajce, nahrbtnike, naramnice, dežnike, palice, čipke, svilnate trakove, gumbe, nože, škarje, voščeno platno (Wachstuch), potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje, tapetnike le pri

JOSIP PETELINC, LJUBLJANA

Nizke cene!

blizu Prešernovega spomenika (ob vodi).

„EKONOM“

osrednja gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica 7

Ima v zalogi po najnižjih cenah deželne pridelke, najfinejšo banaško in domačo moko, krmila, špec. blago in ostale v to stroko spadajoče predmete.

Zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne strešne opeke iz opekarne Ilovac, Karlovac, ter najboljšega splitskega in trboveljskega portland cementa.

TISKARNA

LITOGRAFIJA

OFFSETTISK

KARTONAŽA

KNJIGOVEZNICA

J. Blasnika nasl.

LJUBLJANA, BREG ŠTEV. 10 - 12.

IVAN JAX in SIN, Ljubljana
Gospodarska c. 2.
ŠIVALNI STROJI

izborna konstrukcija in elegantna izvedba iz lastne tovarne. 15 letna garancija. Vezanje se poučuje pri nakupu brezplačno.

PISALNI STROJI „ADLER“: Kolesa iz prvih tovarn. Dürkopp, Styria, Waffensrad (Oralno kolo). Pletilni stroji vedno v zalogi. Posamezni deli koles in šivalnih strojev. Dajo se tudi na obroke! Cenike franco in zastoj.

Denar naložite najboljše in najvarnejše

pri domačem zavodu

KMETSKE HRANILNICE IN POSOJILNI DOM

V LJUBLJANI

registr. zadruga z
neomejeno zavezo

Tavčarjeva (Sodna) ul. 1.

Brzozavke: »Kmetiskidom«. Račun poštne hranilnice 14.257. Telefon 2847

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po **6%**, proti trimesečni odpovedi po **7½%**, brez odbitka davka na rente.

**Stanje vlog:
nad Din 20.000.000.**

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog.

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. Vložne knjižice drugih zavodov sprejema kot gotovino brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbe in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8–12½, in od 3–4½, le ob sobotah in dnevih pred prazniki od 8–12½.

Podružnica v Mariboru Slomškov trg 3 (poleg Stolne cerkve)